

איש חי
רב פעלים
רודף צדקה וחסד
ר'
משה שניצר
ז"ל
ב"ר מנחם מנדל ז"ל
תנצב"ה

מאורות הדף היומי

עלון שבועי ללומדי "הדף היומי"

בית המדרש דחסידי סוכטשוב בני-ברק

כולל דחסידי סוכטשוב

כולל "סנה משה"
ע"ש הרה"ח ר' משה יצחק זיסר ז"ל

בית מדרש
למגידי שיעור "דף היומי"

חיים סופר 3 ת.ד. 471 ב"ב טל. 03-5775333

האשה
החשובה רודפת
צדקה וחסד
מרת
ורדה שניצר
ע"ה
ב"ר מאיר ז"ל
תנצב"ה

י"ו ע"י ביהמ"ד למגידי שיעור "דף היומי" בראשות הגר"ד קובלסקי שליט"א וע"י קרן ברכה ומוטי זיסר

גליון מס' 645

חולק צ"ח-ק"ד

בס"ד, ד'-ל' תשרי תשע"ב

השבוע בגליון

- טעמו של גיד הנשה
- הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף
- מדוע הורה רבי שמואל סלנט זצ"ל לשנות ממנהגי הניקור
- המנעות מאכילת החלק האחורי של הבהמה

- תשרי בלי יום כיפור!
- חודש נטול קדושה
- בין בשר לחלב - מדוע, מניין וכמה
- אכילת חלב אחר אכילת בשר

כשהערבים פקפקו ביהדותם של האשכנזים...

דבר העורך

התורה - המזון הרוחני של האדם

בכל יום אומרים אנו בתפילת ערבית "כי הם חיינו". התורה היא אור החיים, והיא מהווה את עצם מהות חייו של היהודי. אף אם יקיים האדם את כל מצוות התורה לא די לו בזאת לקיומו הרוחני, אלא זקוק הוא עדיין להגות בתורה כדי לשמור על חייו הרוחניים. דבר זה ניתן ללמוד מהמעשה שלפנינו:

הקהל לא האמין למראה עיניו. זה למעלה מעשרים שעות עומד לו אדם זה על רגליו ואינו מרפה מתחנונו. נדמה שמרגע לרגע כוחו מתגבר, ותפילותיו בוקעות מליבו בקול רם וחזק אף יותר מהשעה שהתחיל.

הוא לא היה מוכר לאיש, מעולם לא ראו אותו בעיירה ירוסלב ולא היה אדם שידע מאין הוא בא. עם כניסת היום הקדוש הוא הגיע לבית הכנסת, אפוף אימה ויראה מפחד ה' ומהדר גאונו, ועד מהרה מצאוהו עובר לפני התיבה בתפילת "כל נדרי". לאיש לא היה זמן לברר אם הגבאי שלחו להתפלל או שמא ניגש אל התיבה מעצמו, מאחר שהכל הלכו שבי אחר קולו הערב שהשתפך כצילילים ערבים "על דעת המקום ועל דעת הקהל". קדושה נסוכה בקולו החזק כקול ארי שואג, ומתחטא כקולו של תינוק בן יומו. הקהל התעורר בעצמה, וכססימו את תפילת כל נדרי לא נטש בעל התפילה את מקומו לפני התיבה, והמשיך להתפלל ערבית כשכל

דף צט/ב והלכתא אין בגידין בנותן טעם

טעמו של גיד הנשה

"והלכתא אין בגידין בנותן טעם". מסקנה זו חותמת דיון ארוך בגמרא אם גיד הנשה נושא בקרבו טעם אם לאו [ראה ב"מאורות הדף היומי" קידושין דף סו/ב, מאמר "מחלוקת במציאות, הכיבוד?"]. כלומר, בשונה ממאכלים אסורים שהתבשלו עם מאכלים אחרים, גיד הנשה אינו אוסר את המאכלים שבהם התבשל, משום שהוא נטול טעם וממילא טעמו לא התערב במאכל.

הנקודה הראשונה שעליה עומדים לומדי הגמרא היא: הרי למדנו (פסחים כד/ב) כי אין לוקים על אכילת דבר שאין דרך לאוכלו, וכגון, האוכל חֶלֶב חי שאינו מבושל, פטור ממלקות. מעתה, מאחר שגיד הנשה נטול טעם, אין דרך לאוכלו, ומדוע האוכלו לוקה (עיין רמב"ם הל' מאכלות אסורות פ"ח הל' ב). ובכן, אכן, איסור גיד הנשה הוא חידוש מיוחד שבתורה, והוא איסור אכילה יוצא מן הכלל, כלשון הגמרא (לעיל צב/ב) "עץ הוא והתורה חייבה עליו" [ועיין ב"פרי מגדים" פתיחה כוללת להל' פסח ח"ב פ"ב סימן ב; שאם אכל שלא כדרך, פטור].

ומכאן, להלכה שכתב הרמב"ם והעסיקה רבים מרבתינו האחרונים. הרמב"ם (הל' מאכלות אסורות פ"ח הל' ו) פסק, כי האוכל גיד הנשה של נבלה "חייב שתיים", שהרי עבר בבת אחת על שני איסורים, גיד הנשה ונבלה. התמיהה המתבקשת היא, מדוע האוכל גיד הנשה של נבלה עובר גם על איסור נבלה? הרי ברור לכל, כי אם גיד הנשה לא היה אסור באכילה, אדם זה לא היה מתחייב במאומה, גם לא על אכילת נבלה, משום שאין דרך לאכול את גיד הנשה. יש, איפוא, להבין, כיצד איסור גיד הנשה גורר בעקבותיו את איסור נבלה.

אחרונים רבים מתרצים (עיין "אור שמח" שם, "כרתי ופלתי" סימן ס"ה ס"ק ב'), שמאחר שהתורה מתייחסת לאכילתו בכך שהיא מענישה אותו על אכילת גיד הנשה, הרי שאכילה זו נחשבת כאכילה למרות מוזרותה, ולפיכך הוא עובר על איסור נבלה.

בעל "מנחת חינוך" (מצווה רפ"א אות ז) מיישב שאלה זו באופן הבא. כאשר יהודי אוכל דבר מה שאין רגילות לאוכלו, איננו טוענים כי בעצם אכילתו הוא הראה שמבחינתו הוא מבצע פעולת אכילה לכל דבר ועניין, זאת, משום ש"אחזקו איניש ברשעא לא מחזקינן", היינו: אין לקבוע על אדם שהוא רשע, כל עוד איננו יודעים שאכן כך הוא הדבר. לפיכך, בשעה שאנו רואים יהודי אוכל חֶלֶב חי, אנו מניחים כי הוא אינו מחשיב את החֶלֶב, מאחר שאם היה מחשיבו בוודאי לא היה אוכלו כדי לא לעבור על איסור, ואדרבה, הוא אוכל אותו משום שאינו נחשב בעיניו...

פלפול זה אינו קיים באדם האוכל גיד הנשה, שהרי עינינו תחזנה בו באוכלו גיד הנשה האסור מן התורה בכל מקרה, גם אם אין מחשיבים את אכילתו. משכך, באכילתו זו הוא מחשיב את המאכל ומתייחס אליו כאל דבר אכיל, ובכך הוא הכשיר במו ידיו את הקרקע לאיסור נבלה [עיין שם שמבסס את הדברים ע"פ הרמב"ם בהל' שבועות פ"ה הל' ה; כפי הלח"מ]. ה"מנחת חינוך" מסיים, כי הוא אמר חידוש זה בצעירותו לפני גדולי ישראל שקילסוהו על דבריו [ועיין שם בהגהות על מנח"ח, במה שנחלקו האחרונים על דבריו].

צעילוי נשמת

אמנו מרת **פעסל רעכל וורנר** ע"ה
ב"ר אברהם יעקב ז"ל
נלב"ע י"א בתשרי תשנ"ד
תנצב"ה

הונצחה ע"י משפחת וורנר שיחיו - אנטוורפן

צעילוי נשמת

הר"ר **אהרן פרנץ** ז"ל
ב"ר יוסף זאב ז"ל נלב"ע בעש"ק ז' בתשרי תש"ם
ופרופ' **מנחם צבי קדרי** ז"ל
ב"ר יהושע ז"ל נלב"ע י"ז באב תשע"א
תנצב"ה

הונצחו ע"י ד"ר יוסף וד"ר מיכל פרנץ ומשפ' שיחיו

צעילוי נשמת

הר"ר **שמואל שמעלקא וסרמן** ז"ל
ב"ר יחיאל ז"ל נלב"ע ז' בתשרי תשל"ז
ומרת **חיה העניא וסרמן** ע"ה
ב"ר מנחם מאנעס ז"ל נלב"ע כ"ד באלול תשס"א
תנצב"ה

הונצחו ע"י ידידיו הר"ר יעקב וינרוט ומשפ' שיחיו

דף ק/ב חתיכה של נבלה

הבשר הכשר - טרף - כשר - טרף

זו תקופה לא קצרה שאנו עוסקים בהלכות בשר בחלב, מליחה, נבלות וטרפות, ביטול בשישים, ועוד. דומה, כי אין כמעשה הבא כדי לחזור בקצרה על מספר הלכות חשובות, ובד בבד להתענג על חריפותו המופלגת של הגאון רבי חיים סולובייצ'יק מבריסק זצ"ל.

יש אומרים כי המעשה הזה אירע בעת שבישלו בשר לחתונת אחד מצאצאיו, ויש המספרים מעשה זה כשהם מקדימים לכך שרב מטעם פגש ברבי חיים ושאלו: "איני מבין מדוע יש לעיין כה רבות לפני מענה לשאלות הלכתיות, על הן יש לענות בהן ועל לאו, יש לענות בלאו". חייך רבי חיים והשיב לו, אם כך, הבה נראה כיצד היית פוסק במקרה הבא:

כבוד הרב. חתיכת בשר נבלה נפלה לתוך קדרת בשר מבעבעת. מיד כאשר הדבר התגלה, שלפה בחופזה המשרתת המבועתת את חתיכת בשר הנבלה והשליכתה לאשפה, וכעת אי אפשר לדעת מה גודלה של החתיכה, האם הייתה קטנה דיה כדי להתבטל בשישים בקדרת הבשר הכשר. מה דינו של הבשר?

לכאורה יש להתיר את קדירת הבשר. אחת מסוגי התערובות מכונה "מין במינו", היינו: התערובת מורכבת מחתיכת איסור וחתיכת היתר שתיהן ממין אחד, וכגון במקרה שלפנינו, שהבשר הכשר והבשר הטרף התערבו. תערובת מעין זו בטלה ברוב רגיל ואין צורך בביטול בשישים. לפיכך, מאחר שברור שחתיכת הנבלה קטנה מתכולת סיר הבשר, הרי היא בטלה בה ברוב. אמנם, חכמים תקנו, כי גם ב"מין במינו" נדרש ביטול בשישים, אך במקרה שלפנינו, שאין ידוע אם חתיכת הנבלה בטלה בשישים אם לאו, הרי זה ספק דרבנן, וספק דרבנן לקולא ("שולחן ערוך" יו"ד סימן צ"ח סעיף ב').

הרב מטעם נשם לרווחה, כן, אכן, הבשר כשר.

לא ולא, הגיב רבי חיים - הבשר אסור באכילה. שהרי הדם שבבשר הנבלה לא נשאב ממנו משום שבשר הנבלה לא נמלח, כמובן. מעתה, לפנינו תערובת של מין בשאינו מינו: הדם של בשר הנבלה, בבשר הכשר, וכל עוד אין וודאות כי תכולת הסיר עולה פי שישים על כמות הדם שבבשר הנבלה, אסור לאכול את הבשר, שהרי בספק מן התורה אין להקל ("שולחן ערוך" שם).

נכון, כן, נכון, הנהן הרב מטעם בראשו, טרף. צודק.

צודק? שאל רבי חיים, כלל לא בטוח! יתכן שהבשר דווקא כשר. שהנה, דם שבושל אסור מדרבנן בלבד. שוב נמצאנו עומדים בפני ספק אם האיסור דרבנן בטל בשישים אם לאו, וספק מדרבנן לקולא.

אבל לא, לא, לבסוף הבשר טרף, הוסיף רבי חיים לתדהמת הרב:

אמנם, דם שבושל פורח הימנו איסור התורה ונותר בו איסור דרבנן בלבד. אך כל האמור הוא לגבי דם בהמה שחוטה, אשר דמה אסור באיסור "דם", ואם הדם בושל, איסור התורה שהיה עליו בטל. ברם, לפנינו דם של "נבלה". הוי אומר, אין צורך להתייחס לאיסור אכילת 'דם', די בכך שהוא מהווה חלק מבהמה שאסורה באכילה, ובישולו אינו מועיל כדי להפקיע ממנו את איסור "נבלה", ומשכך איסור אכילתו נותר מן התורה, ועד שלא נדע בוודאות כי יש בבשר הכשר פי שישים ממנו, לא ניתן לאוכלו...

יש המוסיפים על צדדים אלו, עוד שני צדדים, אחד להיתר ואחד לאיסור. כך או כך, אין כל ספק, כי מאותו יום ואילך, לא שאל איש את רבי חיים, מדוע יש לעיין לפני שעונים תשובות בהלכה... [עיין כתיבי "קהילות יעקב" החדשים קדשים סימן ג', שהביא שמועה זו בשם הגר"ח זצ"ל, ועיין שם שהאריך בדן דם נבלה, אם אכן יש בו גם איסור נבלה. ועיין ב"זכר יצחק" סימן ס"ז מש"כ באיסור דם טריפה].

דף קא/א על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה

מדוע הורה רבי שמואל סלנט זצ"ל לשנות ממנהגי הניקור

בין בעלי התפקידים הנכבדים הדואגים לכך שהבשר הנכנס לפנינו יהא כשר, תופס המנקר מקום של כבוד. תפקידו לנקר מבשר הבהמה את החלקים האסורים באכילה, הלא הם, גיד הנשה, החֶלֶב, וכמו כן, לנקר את גידי הדם, שאילולי כן, אין די במליחת הבשר כדי להוציא את הדם.

את פעולות הניקור אי אפשר להסביר ולפרט במלים בלבד, כפי שכתב הרמ"א (יו"ד סימן ס"ד סעיף ז'): "וסדר ניקור אלו החלבים צריך ראייה מן הבקי בניקור, ואי אפשר לבאר היטב בספר". לפיכך, נסקור במאמר שלפנינו, מספר היבטים היסטוריים-הלכתיים, בהלכות ניקור.

המנעות מאכילת החלק האחורי של הבהמה: במשך דורות רבים נמנעו בקהילות ישראל רבות, מניקור חלקה האחורי של הבהמה. הם אכלו את החלק הקדמי בלבד, ואילו את החלק האחורי, הדורש ניקור רב, היו מוכרים לנכרים. מנהג זה רווח ברוב קהילות אירופה, מלבד באזורים בודדים בהם היה ריכוז גדול של יהודים והדרישה לבשר היתה רבה. הערים העיקריות שבהן בוצע ניקור בכל חלקי הבהמה, הן וורשה, וילנא, ביאליסטוק, קובנה וקראקא ("מזון כשר מן החי" ח"ה פ"ג), ואכן, תלמידי החכמים שבערים אלו, חיברו ספרים להסבר פעולות הניקור.

גם בעיר הקודש ירושלים, נהגו הספרדים שהתיישבו בה לפני כחמש מאות שנה, לאכול את החלק הקדמי בלבד. בהיותם מוקפים במוסלמים, היתה משימתם קלה מזו של אחיהם שהתגוררו בקרב הנוצרים, משום שמסורת ביד המוסלמים, שיש לאכול בשר שנשחט על ידי בן אברהם בלבד, והיו נושבי הארץ, ערבים כיהודים, אוכלים בימים ההם בשר צאן שנשחט בידי שוחטים יהודיים.

הציבור חשים בקדושה עילאית המתפשטת בחלל בית הכנסת.

אחר תפילת ערבית חשבו כולם כי ההלך הנסתר יעזוב את מקומו לפני העמוד וישב לנוח, אך להפתעתם אין הצדיק נוטש את מקומו, ונדמה שבעוד רגע נשמתו תעלה בלהב הקדושה ותינתק מן הגוף כשקולו מתרומם בחדווה באמירת שיר היחוד. בסיומו אמר במתיקות ובמתינות את ספר התהלים מתחילתו ועד סופו כשהוא עומד על מקומו.

השחר הפציע והש"ץ עדיין עומד לפני ה', ופותח בתפילת שחרית כאשר קולו לא נחלש במאומה. אין הוא מפסיק למנוחה אף כמלא נימה ותפילתו נשמעת כקול כינור ערב. הקהל החל לחשוב כי ודאי מלאך מרומים הוא זה, הרי אין זה בכח בן אנוש לעמוד זמן כה רב בתפילה כה מרוממת, ולהתפלל מכל נדרי ועד שחרית ללא הפסקה.

חלפה תפילת מוסף וגם תפילת מנחה ונעילה כבר תמו. אף אנשי העיירה החזקים ביותר כבר ישבו לנוח קמעה קודם תפילת ערבית, ונדמה לכל הקהל שהנה עוד רגע קט יצטרף אף הש"ץ המיוחד וישב מעט כדי לאגור כח. אולם האיש אינו זז ממקומו והוא ממשיך להתפלל לפני התיבה בשמחה. מבין צלילי תפילתו נשמעת אהבת ה' לעמו, והבשורה "לך אכל בשמחה לחמך ושתה בלב טוב ייך, כי כבר רצה האלקים את מעשיך" מתנגנת בחלל בית מקדש מעט. בשעה זו נמנו וגמרו כל בני העיירה "אין זה אדם אלא מלאך שלוח ממרומים", שהרי אין כח באדם להתפלל את כל תפילות יום הכיפורים ללא הפסקה, ואין ילוד אשה יכול לבצע את מה שראו עיניהם ב"מעט לעת" האחרון.

הגאון בעל "ישועות יעקב" שהיה נוכח בבית הכנסת סיפר כך: עם תום תפילת ערבית פנה הש"ץ המופלא אל הקהל בברכת "גוט יום טוב" וחותני ניגש אליו והזמינו להבדלה בביתו. האורח הנכבד נענה להזמנה ואף אני הצטרפתי והלכתי לבית חותני כדי לראות כיצד ינהג ה"מלאך" אחר התענית.

גם את ההבדלה אמר האורח בהתלהבות אדירה, אך לאחר רגע קט נראה היה שכל הקסם מתפוגג. עם סיום ההבדלה לאחר שטעם מן היין, צנח על הכסא שעמד לידו ואמר: "איני חש בטוב, אנא הביאו משהו כדי שאחזק את לבי".

הנוכחים מהרו להביא דבר מה לאכול וחשבו אל ליבם כי כעת מתברר שאינו מלאך. להפתעתם, האורח דחה בעדינות את הפירות והמגדנות שהובאו אליו, נשא את עיניו הטהורות ואמר: "כדי להשיב

כשהעריבים פקפקו ביהדותם של האשכנזים... עם עליית האשכנזים לירושלים, הם ביקשו לחקות את מנהג הספרדים ולמכור גם כן את החלק האחורי למוסלמים, אך הם נתקלו בבעיה, כאשר היה מי שהצליח לשכנע את המוסלמים כי האשכנזים אינם... בני אברהם... מאוחר יותר, בשנת תרל"ד, העריבים 'הכירו' ביהדותם של האשכנזים והם הסכימו לקנות בשר משחיתים.

קיימים מספר שינויים בולטים בין מנהגי הניקור לפי עדות המזרח, לבין מנהגי הניקור לפי עדות אשכנז. וכגון, מנהג בני עדות אשכנז לעקור את הורידים הגדולים של הבהמה ולהוציאם לחלוטין, אך המנקרים הספרדים מסתפקים בחיתוך הוריד לאורכו, כדי שהדם האצור בתוכו ייצא, אך אינם עוקרים את הוריד ממקומו.

באותן שנים, הורה רבה של ירושלים, הגאון רבי שמואל סלנט זצ"ל, למנקרים האשכנזים, שיקלו וינקרו כמנהג הספרדים! כיון שהוא מיאן לשנות ממנהגי בעל "פרי חדש" אשר כיהן כרב בירושלים ("תורת הניקור הירושלמי"), וגם המנקרים האשכנזים חתכו את ורידי הדם בלבד, ולא עקרום ממקומם.

לימים, החלו האשכנזים בירושלים לשחוט גם בהמות גסות, והם גילו כי העריבים אינם מבכרים אכילת בשר בקר על פני בשר הצאן הערב לחיכם ("מזון כשר מן החי" שם פ"ה הערה 14). שוב לא היה מי שירכוש את החלק האחורי, ואי לכך, התחילו האשכנזים לנקר גם את החלק האחורי ולאכלו. בעקבות כך נוצר מצב מרתק ביותר. את החלק הקדמי של הבהמה, ניקרו לפי מנהגי הספרדים שנהגו בירושלים, ואילו את החלק האחורי ניקרו לפי מנהגי האשכנזים, שהרי מעולם לא ניקרו בירושלים את החלק האחורי, ולפיכך, לא היה בכך משום שינוי מן המנהג הקודם... ("תורת הניקור הירושלמי"). ברבות הזמן, החלו אשכנזים רבים לרכוש את החלק האחורי בלבד, בניגוד למנהג הוותיק בישראל, משום שהם ביקשו לאכול בשר שנוקר לפי מנהגי האשכנזים.

עד היום הזה, המנקרים האשכנזים בארץ ישראל נוהגים לנקר את החלק הקדמי כמנהג הספרדים, אך המנקרים האשכנזים בארצות הגולה, אינם נוהגים כן. לפני כשלושים שנה, התעורר פולמוס נרחב בנושא, ו"התאחדות הרבנים דארצות הברית וקנדה", פרסמה בעקבות כך את "סדר הניקור שיונהג בעזה"י"ת בכל המקולין הסרים למשמעתנו", והם מציינים, כי "אינה ה' לידנו מנקר ספרדי מעיר קזבלנקה אשר במדינת מרוקו, וגם הוא עשה כמנהג ירושלים ואמר שלמד כן אצל אביו, הרי ידים מוכיחות דהוא ממנהג ספרדי". כלומר, מנקרי חו"ל הצדיקו את העובדה שאינם נוהגים כמנקרי ארץ ישראל האשכנזים, הנוהגים אחר מנהגי הספרדים.

דף קא/ב אלא אמר רבא שמדא הוה

תשרי בלי יום כיפור!

בגמרתנו מסופר, שפעם אירע שיום כיפור חל בשבת, ובכל זאת, מי אשר עבר עבירה באותו יום כיפור, נענש רק על חילול השבת ולא על חילול יום הכיפורים. הרמז היחיד לפתרון התעלומה הלז, נמצא בדמות המילה "שמדא" שהוסיף רבא לביאור העניין. לדעת רש"י ("ד"ה ושלחו מתם"), באותה שנה המלכות גזרה על ישראל לבל יקיימו את יום הכיפורים, ובשבת הסמוכה ליום הכיפורים הם קיימו מעין 'זכר' ליום הכיפורים "כדי שלא תשתכח תורת יום הכיפורים". לפיכך, מי שחטא באותו יום, נענש על חילול שבת בלבד, שהרי באמת לא היה זה יום הכיפורים.

יש למסור את הנפש על גזירת שמד: בגישה זו נוקטים ראשונים רבים, אך הריטב"א תמה, היאך יתכן שהיהודים ציינו למלכות ולא שמרו את היום הקדוש? הרי גזירה שכזו היא גזירת שמד, שמצווה למסור את הנפש ולא לקיימה. לפיכך הוא מפרש, כי האמוראים בגמרתנו מעידים על מאורע היסטורי מרתק ביותר. לדבריו, באותה שנה המלכות גזרה לבל יקדשו את החודש. ומאחר שלא קידשו את החודש, יום כיפור לא חל, וזו הסיבה שבאותה שנה מי שעשה מלאכה ב'י תשרי, לא חילל את יום הכיפורים!

חודש נטול קדושה: הגאון רבי ברוך דב פוברסקי שליט"א ("בד קודש" ח"ג סימן א') מבאר, כי אין כוונת הריטב"א שבאותה שנה חודש תשרי לא חל. החודשים מתחלפים מאליהם כאשר מלאה סאתם, במלאת שלושים יום, בין אם קידשום ובין אם לאו. כוונת הריטב"א, איפוא, כי לקידוש החודש שתי מטרות. האחת, לקבוע אם החודש יהא בן עשרים ותשעה ימים או בן שלושים ימים, והשנייה, לקדש את החודש, להחיל עליו קדושה אשר מכחה מתקדשים המועדים החלים באותו חודש. מעתה, כאשר לא קידשו את החודש, נתבטלה קדושת החגים, והיה זה חודש נטול קדושה וחסר מועדים [ועיין שם מה שביאר לפי"ד התנאים בראש השנה כד/א, ומתי נאמר "קידשוהו שמים", ועיין "כלי חמדה" פר' בא שצוין בהג' על הריטב"א].

דף קה/א כמה ישהה בין גבינה לבשר ולא כלום

בין בשר לחלב - מדוע, מניין וכמה

בסוגיות אלו אנו עוסקים באיסור אכילת בשר וחלב יחדיו, ובדיני ההרחקה שקבעו חז"ל בין אכילת בשר לבין אכילת חלב, כדי להרחיק את האדם מן העבירה.

הכל יודעים, כי האוכל בשר צריך להמנע מאכילת מוצרי חלב מספר שעות לאחר מכן. לדעת רבים מן הראשונים המקור לכך הוא בסוגייתנו, כלהלן.

איסור אכילת בשר בחלב מן התורה מתייחס לאכילת בשר וחלב שהתבשלו יחדיו (להלן ק"ג/א), אך האוכל בשר וחלב שלא התבשלו יחדיו, עובר על איסור דרבנן, אשר לא זו בלבד שאסרו את אכילתם

את רוחי חפץ אנכי בגמרא מסכת סוכה". משנתמלא מבוקשו החל ללמוד בחשק רב. "חפצתי לעקוב אחר ההתפתחויות מקורב, והתחבאתי מתחת למיטה באותו חדר. אולם תרדמה נפלה עלי, ומשהקצתי בבוקר ראיתי שהאורח עומד לסיים את מסכת סוכה ומשסיימה פנה לתפילת שחרית".

"או אז ידעתי" סיים ה"ישועות יעקב", "כי אכן היה זה מלאך". היה זה הרבי **רבי לוי יצחק מברדיטשוב** זי"ע בעל ה"קדושת לוי", בטרם יצא טיבו בעולם ושמו עדיין לא התפרסם בקצווי ארץ.

סיפור זה סיפר האדמו"ר מקלויזנבורג זצוק"ל והוסיף: "מעשה זה קיבלתי איש מפי איש מבעל ה"ישועות יעקב". ומה יש לנו ללמוד ממעשה זה? לא רק על גדולתו וקדושתו של הרבי מברדיטשוב, אלא יכולים אנו ללמוד, שעל אף שתפילותיו היו בוקעות רקיעים ונתעלה בתפילותיו ביום הקדוש, מכל מקום במוצאי יום הכיפורים הרגיש עצמו חלוש וזקוק ביותר ללמוד גמרא ותוספות. ליבו לא ניזון מתפילותיו בלבד, והיה חייב לחזק את לבו בלימוד התורה".

אכן, ממעשה זה אנו למדים שמשמעות "כי הם חיינו" פירושו כפשוטו, זהו המזון לחייו של יהודי. נשמתו של יהודי אינה יכולה להסתפק רק בקיום מצוות למזונה, ואף ביום שעסוק הוא בקיום מצוות חייב הוא ללמוד תורה כדי להחיות את נשמתו. **יתן** השם שנזכה להחיות את נשמתנו בתורה ובמצוות ונזכה לטוב בעולם הזה ובעולם הבא.

המעוניין לזכות את הרבים בסיפור מעניין, או בעובדה מרתקת שניתן ללמוד ממנה מוסר השכל, מוזמן לפנות למערכת מאורות הדף היומי, ואנו נפרסם זאת בע"ה בטור זה. כתובתנו: ת.ד. 3446 בני ברק. פקס: 03-570-67-93 דוא"ל: mendelson@meorot.co.il

בברכת התורה, העורך

לעילוי נשמת

מרת **כרימה צורף** ע"ה

בת מזלי ויחיא ז"ל

נלב"ע ב' בתשרי תש"ס

תנצב"ה

הונצחה ע"י בנה ר' **אפרים צורף** שיחי' - שילה

לעילוי נשמת

הר"ר **פרץ שמואל שורף** ז"ל

ב"ר חיים משה ז"ל

נלב"ע ד' בתשרי תשכ"ט

תנצב"ה

הונצח ע"י חתנו ובתו

הר"ר **דב יצחק פרידברג** ומשפ' שיחי' - אנטוורפן

יחדיו, אלא גם אסרו על אכילתם בסמיכות זה לזה. על זמן הפרדה בין אכילת בשר לחלב, נחלקו הראשונים בפירוש סוגייתנו.

גמרתנו מביאה, שמר עוקבא הגדיר את עצמו כחומץ בן יין, משום שאביו נהג להמתין עשרים וארבע שעות בין אכילת בשר לאכילת מוצרי חלב, "ואילו אנא, בהא סעודתא הוא דלא אכילנא, לסעודתא אחריתא, אכילנא" - בסעודה שבה אני אוכל בשר, איני אוכל חלב אך בסעודה אחרת אני כבר אוכל מאכלי חלב.

לדעת בעלי התוספות (ד"ה "לסעודתא") והראב"ה, כוונת מר עוקבא היא, שבאותה סעודה עצמה אין לאכול בשר וחלב, אך מיד עם סיום הסעודה הברשית, מותר לפתוח בסעודה חדשה ולאכול בה מוצרי חלב. אולם ראשונים רבים (רמב"ם, רא"ש, רשב"א ועוד) סוברים, שכוונת מר עוקבא היא, שאסור לאכול מוצרי חלב מספר שעות לאחר אכילת הבשר, ולפיכך הוא ציין שאינו אוכל חלב עד הסעודה הבאה, שהרי דרך בני אדם שממתינים מספר שעות בין סעודה לסעודה.

להלכה, כתב ה"שולחן ערוך" (י"ד סימן פ"ט סעיף א'): "אכל בשר, אפילו של חיה ועוף, לא יאכל גבינה אחריו עד שישהה שש שעות". הרמ"א מוסיף על כך: "והמנהג הפשוט ממדינות אלו, להמתין אחר אכילת הבשר שעה אחת... ויש מדקדקים להמתין שש שעות אחר אכילת בשר לגבינה וכן נכון לעשות". ראוי לציין, כי לכל הדעות, אין לאכול בשר וחלב באותה סעודה, גם אם היא נמשכת שש שעות ויותר, אלא יש לברך ברכת המזון ולסלק את השולחן (ש"ך שם ס"ק ה').

אכילת חלב אחר אכילת בשר: כל האמור הוא לגבי אי אכילת חלב לאחר אכילת בשר. לגבי אכילת בשר אחרי אכילת חלב, גמרתנו מספרת שרב אסי שאל את רבי יוחנן כמה זמן יש להמתין בין אכילת חלב לאכילת בשר, והשיבו "ולא כלום", וכך נפסק להלכה ("שולחן ערוך" שם סעיף ב'), אך יש לקנח את הידיים ואת הפה ולהדחים.

פוסקי זמנינו מציינים, כי המצחצח את שיניו לאחר אכילת מוצרי חלב, יוצא ידי חובת קינוח והדחה (ראה בסוף ספר פתחי הלכה - כשרות).

עם זאת, יש שנהגו להפריד בכמחצית השעה או כשעה, בין אכילת חלב לאכילת בשר (עיין בקיצור שולחן ערוך בשר בחלב לגר"א פויפר ח"א סימן י"א סעיף ה'), ויסוד מנהג זה בדברי הזוהר (עיין "בית יוסף" או"ח קע"ג) שכתב, כי הוצהר לאכול בשר לאחר אכילת חלב, יברך ברכת המזון וימתין זמן מה. מעניין לציין, כי מהר"ם מרוטנבורג (שו"ת ח"ד סימן תרט"ו, מובא בהג' אשרי בסוגייתנו) נהג שלא לאכול בשר בהמה וחיה לאחר גבינה, אך בעוף, שאיסורו מדרבנן, היה מקל. כאשר הוא נשאל לפשר מנהגו, השיב: "בימי חורפי הייתי מתלוצץ בבני אדם שהיו עושים כן ואדברא... היה נראה בעיני כמו מינות [שמוסיפים על דברי התורה]. עד שפעם אחת מסעודה לסעודה מצאתי גבינה בין שיני, גזרתי להחמיר על עצמי בבשר אחר גבינה כמו גבינה אחר בשר". ה"בית יוסף" (שם) מציין, כי מהר"ם מרוטנבורג "היה מקל בעוף... לפי שלא ראה את ספר הזוהר, אבל אנו שזכינו לראותו, טוב ונכון להחמיר אפילו בבשר עוף" [אולם, דעת "פרי חדש" שגם הזוהר לא החמיר בבשר עוף, ועיין "ערוך השולחן" י"ד סימן פ"ט סעיף ט']. ה"ערוך השולחן" (שם סעיף ט') מתייחס לדברים אלו וכותב, "ויש מדקדקין שנוהרין בזה" ויש שאינם נוהרים (ועיין "משנה ברורה" סימן תצ"ד ס"ק ט"ז שנקט בפשטות, שאין צריך להפסיק בברכת המזון לאחר אכילת גבינה רגילה).

עדיין לא עסקנו בשאלה, מה הסיבה שחכמים ראו לנכון להפריד בין אכילת בשר לאכילת חלב, למשך זמן ארוך כל כך, וכמו כן לא התייחסנו ל"גבינות הקשות", אשר זה שנים מהוות נידון חשוב ואקטואלי בהלכות בשר בחלב. על כך ועוד, בגליון הבא.

קטע יומי מתוך הגליון השבועי "מאורות הדף היומי - לילדים"

מסכת חלין • דף צ"ו • יום שישי ב' בתשרי

הסכין נפל מרב פחד

הגמרא מביאה מעשה שממנו נלמד על חרדתם העצומה של האמוראים מאסורים. פעם אחת היה בר פיולי עומד לפני שמואל ומנקה ירף של בהמה, כדי להוציא ממנה את גיד הנשה, שהרי אסור לאכול את גיד הנשה. חתך בר פיולי את גיד הנשה כשיטת רבי והודה, שאינו מצריך לחטט את חלק הגיד הבלוע בבשר. אמר לו שמואל: חתך יותר, גם את הגיד שבלוע בתוך הבשר! אלו לא הייתי רואה איך אתה מנקה, ואחר כך היית נותן לי לאכל מבשר זה, היית מכשיל אותי באסור!

לשמע הדברים נבהל בר פיולי, ששמואל חושד בו כך, ומרב פחד נפל הסכין מידו. אמר לו שמואל: אל תבהל, אינני חושד בך חלילה, שהרי אתה נוהג כשיטת רבי והודה, אך אני נוהג כשיטת רבי מאיר, ולכן הוריתי לך לנקר גם את הגיד שבלוע בבשר.

כל יום הילד שלך לומד, מוסיף ידיעות בתורה!

למנוי לגליון לילדים חיגי:
1700-500-151
חודש היכרות חינם

שנה טובה

למגידי השיעורים והלומדים בשיעורי הדף היומי לתורמים הנכבדים התומכים בלימוד התורה ללומדי "ותן חלקנו" ו"מאורות השבת" ולכל עם ישראל

כיבה ותמיכה טובה

מאורות הדף היומי